

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) เป็นองค์กรที่มีหน้าที่ดูแลและกำหนดมาตรการต่างๆ ในการส่งออกสินค้าสู่ตลาดต่างประเทศ ซึ่งเริ่มมีการบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2543 ประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิกองค์กรดังกล่าวรวมถึงประเทศไทย จึงมีความตื่นตัวและจำเป็นที่จะต้องปรับตัวเพื่อการแข่งขันทางการค้ามากขึ้น หน่วยงานที่รับผิดชอบในการผลิตปศุสัตว์ประเทศไทย คือ กรมปศุสัตว์ ได้ออกกฎระเบียบ กฎหมาย รวมถึง มาตรฐานต่างๆ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับข้อกำหนดขององค์การการค้าโลก และองค์กร โรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (Office International des Epizooties : OIE) และถือว่าเป็นมาตรฐานการผลิตสินค้าทางการเกษตร (GAP) ด้านการผลิตปศุสัตว์ ซึ่งมีมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ตามนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ด้านความปลอดภัยของอาหารเพื่อให้ประชาชนบริโภคอาหารที่มีคุณภาพ ปลอดภัย ปราศจากสารตกค้าง และการปนเปื้อนจากเชื้อโรคต่างๆ และเพื่อให้มีความสอดคล้องกับการค้าระหว่างประเทศ จึงต้องมีการกำกับดูแลและการควบคุม การผลิตของผลิตภัณฑ์อาหารทุกขั้นตอน ตั้งแต่ฟาร์มเลี้ยงสัตว์จนถึงผู้บริโภค (กรมปศุสัตว์, 2550)

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มปศุสัตว์ (Good Agriculture Practice : GAP) เป็นมาตรฐานรับรองคุณภาพสินค้าเกษตรและอาหารตามกระบวนการผลิตทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีถูกสุขลักษณะและปลอดภัยต่อผู้บริโภค การผลิตสินค้าปศุสัตว์เพื่อความปลอดภัยก่อนถึงผู้บริโภค จำเป็นต้องมีการกำกับดูแลให้มีความปลอดภัยตลอดห่วงโซ่อาหาร ดังนั้นในระดับฟาร์มเลี้ยงสัตว์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้มีการประกาศเรื่องมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยขึ้น เพื่อยกระดับการจัดการฟาร์มเลี้ยงสัตว์ให้ได้มาตรฐาน เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคภายในประเทศและเพื่อประโยชน์ทางการค้า คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ได้กำหนดมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์และการปฏิบัติทางการเกษตรสำหรับฟาร์มเลี้ยง

อุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย เริ่มมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรมีความสามารถในการเลี้ยงสัตว์และผลิตผลิตภัณฑ์สัตว์ที่มีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทั้งนี้เป็นเพราะประเทศไทยมีศักยภาพในการเลี้ยงสัตว์และมีแหล่งฟีดอาหารสัตว์มากมาย

หลายชนิดในรอบปี เช่น ลิ้นจี่ ลำไย ทานตะวัน ยางพารา งามะ นุ่น ข้าวโพด และพืชอื่นๆ เช่น สาบเสือ ไมยราบ เป็นต้น ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ ได้แก่ น้ำผึ้ง ไขผึ้ง เกสร ผึ้ง นมผึ้ง พรอพอลิส ตัวเต็มวัยผึ้ง ตัวอ่อนผึ้ง และอื่น ๆ (สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี, 2550) โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศ มีผู้เลี้ยงผึ้งและจำนวนรังผึ้งมากกว่าภาคอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน อีกทั้งยังสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากผึ้ง เช่น ผลผลิตน้ำผึ้ง มีปริมาณ 1,309,435 กิโลกรัมต่อปี ผลผลิตรอยัลเจลลี่ปริมาณ 108 กิโลกรัมต่อปี ไขผึ้งปริมาณ 800 กิโลกรัมต่อปี (สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์, 2551)

การเลี้ยงผึ้งในจังหวัดเชียงใหม่นับได้ว่าเป็นจังหวัดที่นิยมเลี้ยงผึ้งมากที่สุดแห่งหนึ่งในภาคเหนือตอนบน และได้มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ฟาร์มผึ้งขนาดใหญ่หลายฟาร์ม สามารถบุกเบิกตลาดผลิตภัณฑ์จากผึ้งให้จำหน่ายไปยังต่างประเทศได้อีกด้วย นับว่าเป็นอาชีพการเลี้ยงผึ้งที่ประสบผลสำเร็จและก้าวหน้าไปอีกระดับหนึ่ง จากการที่เกษตรกรเลี้ยงผึ้งอยู่เดิมแล้วมีการพัฒนาตัวเองจนเป็นฟาร์มผึ้งขนาดใหญ่จำนวนมากขึ้นและมีความหลากหลาย ความรู้ที่ได้รับมาจากแหล่งต่าง ๆ หรือจากการทดลองของตนเอง ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับอาชีพการเลี้ยงผึ้งเพราะผลผลิตและผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด แต่ละฟาร์มมีคุณภาพที่แตกต่างกันไป ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากลที่ทั่วโลกยอมรับ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรฐานฟาร์มผึ้งขึ้นเพื่อให้เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งทุกราย ทุกฟาร์ม ต้องผลิตน้ำผึ้งและผลิตภัณฑ์ผึ้งเป็นที่ยอมรับในระดับชาติและระดับสากล เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคและส่งเสริมการส่งออก (สมาคมผู้เลี้ยงผึ้งภาคเหนือแห่งประเทศไทย, 2550)

จากการที่ผู้ประกอบการฟาร์มผึ้งในจังหวัดเชียงใหม่ได้ให้ความสนใจขอรับใบรับรองมาตรฐานฟาร์มผึ้งจำนวนมาก ซึ่งการรับรองมาตรฐานได้ต้องมีขั้นตอนการผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอบรมผู้ประกอบการ เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มผึ้งของกรมปศุสัตว์ และมีการดำเนินการตรวจสอบรับรองมาตรฐานฟาร์มร่วมกับคณะผู้ตรวจรับรองจากสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัย และเจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินการตรวจสอบ พบว่ามีผู้ประกอบการฟาร์มผึ้งที่ผ่านการตรวจรับรองมาตรฐานและไม่ผ่านการตรวจรับรองมาตรฐาน จากในกรณีที่ผู้ประกอบการฟาร์มผึ้งไม่ผ่านมาตรฐานซึ่งอาจเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจ และหลักการปฏิบัติในหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพมาตรฐานฟาร์มผึ้งอย่างถูกต้องในเรื่องของการจัดการภายในฟาร์มผึ้ง การเลี้ยงผึ้ง การจัดการด้านสุขภาพผึ้ง และการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาในเรื่องความรู้ทัศนคติ และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของผู้เลี้ยงผึ้งในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นประโยชน์หน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการฟาร์มผึ้งสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของผู้เลี้ยงผึ้ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของผู้เลี้ยงผึ้งในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของผู้เลี้ยงผึ้งในจังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของผู้เลี้ยงผึ้งในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสามารถนำผลการวิจัยที่ได้เป็นแนวทางพื้นฐานประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของผู้เลี้ยงผึ้งได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

สมมุติฐานในการวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติ มีความสัมพันธ์ต่อลักษณะการรับรองมาตรฐาน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้เลี้ยงผึ้งผ่านมาตรฐานฟาร์มผึ้งและผู้เลี้ยงผึ้งไม่ผ่านมาตรฐานฟาร์มผึ้งในจังหวัดเชียงใหม่

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ที่นำมาศึกษาได้แก่

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยด้านอื่นๆ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการเลี้ยงผึ้ง ขนาดของฟาร์ม รายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ผึ้ง รายได้ครัวเรือน เงินทุนในการเลี้ยงผึ้ง จำนวนแรงงาน แหล่งข้อมูลข่าวสาร การติดต่อเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเข้ารับการศึกษาอบรม สภาพการเป็นผู้นำทางสังคม ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของผู้เลี้ยงผึ้ง

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ลักษณะการรับรองมาตรฐานโดยแยกออกเป็นผู้เลี้ยงผึ้งผ่านมาตรฐานฟาร์มผึ้งและผู้เลี้ยงผึ้งไม่ผ่านมาตรฐานฟาร์มผึ้ง

กรอบแนวคิด

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

นิยามศัพท์

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของผู้เลี้ยงผึ้ง (Good Agriculture Practice : GAP) หมายถึง มาตรฐานฟาร์มผึ้ง ครอบคลุมระบบการเลี้ยงผึ้งที่ดีและเหมาะสมในขั้นตอนการปฏิบัติในระดับ

เกษตรกร โดยกำหนดวิธีปฏิบัติว่าด้วยองค์ประกอบของฟาร์มผึ้ง การจัดการภายในฟาร์มผึ้ง การเลี้ยงผึ้ง การจัดการด้านสุขภาพผึ้ง และการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ผึ้งที่มีคุณภาพ ถูกสุขลักษณะ และปลอดภัยต่อผู้บริโภค

มาตรฐานฟาร์มผึ้ง หมายถึง มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มผึ้ง ตามประกาศคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546

ผู้ประกอบการ หมายถึง เจ้าของหรือผู้จัดการฟาร์มที่ขอรับรองมาตรฐานฟาร์ม หรือได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มจากกรมปศุสัตว์

การรับรองมาตรฐานฟาร์ม หมายถึง การรับรองมาตรฐานฟาร์มในการจัดการฟาร์มที่ดีทั้งด้านสุขภาพอนามัย การจัดการสิ่งแวดล้อม ตลอดจนถึงการควบคุมและป้องกัน โรคระบาดของสัตว์ภายในฟาร์มตามหลักเกณฑ์ของการตรวจรับรองมาตรฐานฟาร์มผึ้ง

ผู้เลี้ยงผึ้งผ่านมาตรฐานฟาร์มผึ้ง หมายถึง ผู้ประกอบการหรือเจ้าของหรือผู้จัดการฟาร์มที่ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานฟาร์มเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มผึ้งจากกรมปศุสัตว์

ผู้เลี้ยงผึ้งไม่ผ่านมาตรฐานฟาร์มผึ้ง หมายถึง ผู้ประกอบการหรือเจ้าของหรือผู้จัดการฟาร์มที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานฟาร์มเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มผึ้งจากกรมปศุสัตว์

ฟาร์มผึ้ง หมายถึง สถานที่ที่มีการทำกิจกรรมการเลี้ยงผึ้ง รวบรวมพันธุ์ผึ้ง เพื่อวัตถุประสงค์ในการผลิตน้ำผึ้งและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ จากผึ้ง

ความรู้ หมายถึง ความรอบรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของผู้เลี้ยงผึ้งที่ได้รับจากการฝึกอบรมและจากแหล่งความรู้อื่น

ทัศนคติ หมายถึง สภาพจิตใจหรือความรู้สึกนึกคิด หรือความคิดเห็นของกลุ่มผู้เลี้ยงผึ้ง ที่มีต่อการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของผู้เลี้ยงผึ้ง

การปฏิบัติ หมายถึง การที่กลุ่มผู้เลี้ยงผึ้ง ได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและได้รับจากแหล่งความรู้อื่น ๆ ไปปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของผู้เลี้ยงผึ้งแก่ฟาร์มตนเอง